

szempontjából nélkülözhetetlennek tartotta a különböző földrajzi, földtudományi területeken tevékenykedő kutatókkal való szoros munkaközösségi együttműködést, szintézis igényű eredmények létrehozását a hazai táj kutatás, táj analízis, tájértékelés terén.

Tudományszervező munkája az egész magyar geográfiára kiterjedt. 1952-ben alapította meg az intézet tudományos szakfolyóiratát, a Földrajzi Értesítőt, amelynek 1973-tól főszerkesztője. 1964 óta szerkeszti a Földrajzi Tanulmányok, továbbá a Studies in Geography in Hungary c. kiadványsorozatokat, 1967-től a Magyarország táj földrajza c. monográfia sorozatot. Kiemelkedő szerepe volt Magyarország Nemzeti Atlaszának elkészítésében, amelyért 1990-ben Széchenyi-díjat kapott. 1966 óta tagja az MTA Földrajzi Tudományos Bizottságának, amelynek később titkára, alelnöke, majd elnöke lett. A Magyar Földrajzi Társaság, amely 1982-ben Lóczy Lajos Éremmel ismerte el kimagasló társasági tevékenységét, 1989-ben választotta meg tiszteletbeli tagjává, 1993-ban pedig elnökévé. Több mint 200 tudományos értekezés és 250-et meghaladó számú egyéb közlemény szerzője. Széles körű szakmai elismerést váltott ki az 1990-ben megjelent, SOMOGYI Sándorral együtt szerkesztett „Magyarország kistájainak katasztere I–II.” c. könyve, amelyért 1991-ben Akadémiai Díj kitüntetésben részesült. Mint a Tudományos Minősítő Bizottság Földrajz–Meteorológiai Szakbizottságának titkára, majd elnöke, sokat tett a fiatal(abb), tehetséges szakembergárda tudományos minősítése, a tudományos utánpótlás biztosítása érdekében.

Őszintén örülünk, hogy MAROSI Sándor professzor személyében tudományunknak új akadémikusa lett! További munkájához jó egészséget és sok sikert kíván a geográfus tanárok és kutatók közössége, valamint az intézet valamennyi dolgozója nevében

SCHWEITZER FERENC  
intézeti igazgató

## Beluszky Pál 60 éves

BELUSZKY Pál „a hazai társadalomföldrajz egyik legsokoldalúbb egyénisége”, írta egyik méltatója, s aligha akad szakmabéli, aki ezt kétségbe vonná. Sőt, számos településsel foglalkozó történész, szociológus, közigazdász, regionális kérdésekben járatos közigazgatási szakember is elismeri magas szintű tudományos tevékenységét.

Miből adódik „sokoldalúsága”? Megítélésem szerint abból, hogy számára a földrajz „egységes” diszciplína abban az értelemben, hogy e tudományterület képes visszatükrözni a társadalom jelenlétét a természeti térben, ugyanakkor értelmezni a természeti tényezők hatását a társadalmi cselekvésben. A két szféra, vagy a DE PLAY-i gondolatrendszer szerint a tér–gazdaság–társadalom elemeinek az egyes rendszeren belüli, ill. a rendszerek közötti kölcsönkapcsolatainak analízise és szintézise BELUSZKY számára természetes gondolatmenet. Nála nincs erőszakolt diszciplináris elhatárolódás, a valóság érdeklí, s azt úgy írja le, ahogyan információi, ismeretei diktálják. Erre legjobb példa „Magyarország falutípusai” c. munkája, amelyben nagy műgonddal vonultatta fel a matematikai statisztika módszereit, azután mint aki elfeledkezik a korrelációról, clusterekről stb., amelyeket tárgyilagosan felsorol, példátlan helyzetismeretere támaszkodva olyan hatásos jelzőkkel illeti típusait, hogy azzal „kispadra ülteti” a faktorsúlyokat. Ez a geográfia lényege, a térfolyamatokat meghatározó tényezők „együttlátásának” művészete.

BELUSZKY valóság iránti érzéke korai munkáiban különösen erős; a nyíregyházi tanyabokrokról írt tanulmányából sugárzik a személynél, a létforma értéke, sőt átérzése, ezért az olvasót a legjobb hazai emberföldrajzi munkákra emlékezteti. Ugyanakkor BELUSZKY sohasem vész el a „tisza” empiriában, nem válik „lederhoser” földrajzossá, számára nemcsak az a valóság, amit lát, hanem az is, ami a jelenségekben általános. Ezért újra és újra keresi azokat az indikátorokat és elemző módszereket, amelyek segítségével a társadalom térbeli folyamatai megfoghatóak és mások számára leírhatóak, értelmezhetőek. A településszabályozás elvi–módszertani kérdései, a vonzáskörzet-elhatárolás problémái egyaránt érdeklik, s olyan tanulmányai

születtek, amelyekkel egy egész generáció tudományos tevékenységét befolyásolta. Módszertani munkái közül számomra a legkülönösebb, s egyben a legérdekesebb „Társadalmi térfolyamatok a Cserehát–Aggteleki-karszt vidékén 1900–1945–1980” címmel jelent meg, amelyben a térformáló tényezők hálózatát, az ok-okozat bonyolult kapcsolatrendszerét teszi láthatóvá. Olyan ez az „ábra”, mint a modern televízió belső „műszertáblája”, amelyen a kapcsolatrendszer az első pillanatban kaotikusnak tűnik, de gondosan követve az „áramköröket” kiderül, hogy minden lépés, ok és okozat, minden a helyén van.

BELUSZKY Pál történeti földrajzi szemlélete különösen erős, ami nem csupán abból következik, hogy történelem szakot is végzett, hanem inkább abból, hogy SZABÓ István, NIEDERHAUSER Emil stb. tudományos szemléletét vette át. A történelmi hűséghez való ragaszkodás, a források pontos kezelése és feldolgozása, objektivitás és távolságtartás olyan örökség, amelyhez sokan ragaszkodunk. E szemléletben nincs helye a „ráérzésnek”, mellébeszélésnek, zsurnaliszta véleményalkotásnak, itt a dolgok, jelenségek, összefüggések tárgy-szerű elemzése, értelmezése áll a központban. BELUSZKY munkáinak történeti szemlélete nem abban van, hogy egy-egy társadalmi problémát történetiségében analizál, hanem abban, hogy a történelem a mai helyzetben van jelen, s ezért alkotó része a jövőnek is.

BELUSZKY egész tudományos pályája szoros kapcsolatban van a gyakorlattal. Az elmélet és módszer annyiban érdeklődik, amennyiben közelebb viszi valamely probléma megismeréséhez és megoldásához. Az 1970-es évek elejétől jelen van a terület- és településfejlesztés tudományos megalapozásában, kezdetben az Földrajztudományi Kutató Intézet empirikus kutatásaiban, majd az Államigazgatási és Szervezési Intézet (ÁSZI) munkatársaként a gyakorlatba is átviszi ismereteit a különböző típusú településkörzetek elhatárolása során. Az MTA Regionális Kutatások Központjánál eltöltött éveiben figyelme az átfogó regionális kérdések felé fordul („Alföld szindróma”, „Tradicionális területi hátrányok és terápiájuk Magyarországon”), miközben a lehetséges konfliktusok megoldási lehetőségeit keresi. Hogy a tenni akarást mennyire komolyan gondolta, mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy ő sem lett mentes attól a kutatókra jellemző illúziótól, mely szerint tudományterületünk eredményeivel a társadalomépítést közvetlenül is befolyásolhatjuk! (1990–1994 között ezért vállalt közéleti szerepet, mint a Fővárosi Közgyűlés tagja.)

BELUSZKY-nak azonban kitűnő humorérzéke van, amit talán kevesen tudnak, de azok mindenképpen, akik valaha szóban vagy írásban vitába keveredtek vele. Úgy vélem, nagyszerű kritikus is, ezért mindig örültem, ha kéziratom lektorálását elvállalta és gondos munkáját volt is idő kivárni. (Az egyik folyóiratszerkesztő többszöri noszogatás után az alábbi bőbeszédű „levél” kíséretében kapta meg az ominózus kézirat bírálatát: „Íme! Beluszky”.)

Egyébként is irigylésre méltó közírói stílusa magával ragadja az olvasót, mert ő írásaiban kissé mindig vitázó, hozzászólásra ingerlő, s problémák megoldására ösztönző. Ezért kívánunk BELUSZKY Pálnak jó egészséget és további friss, mindig újrakezdni képes alkotókedvet!

BERÉNYI ISTVÁN